

Štátna ochrana prírody SR
Tajovského 28/B
974 01 Banská Bystrica

Vec

Určenie podľa § 29 ods. 1 písm. c) a § 40 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Listom č. ŠOP SR/1132/2023 zo dňa 3.10.2023 ste požiadali Ministerstvo životného prostredia SR, odbor štátnej správy ochrany prírody a krajiny (ďalej len „ministerstvo“) o určenie podľa § 29 ods. 1 písm. c) a § 40 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“). Týmto Vám zasielame aktualizované určenie v súvislosti s realizáciou aktivít:

- **chránené živočíchy a vybrané druhy živočíchov** uvedené v prílohách č. 5 a 7 vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon (ďalej len „vyhláška“) a iné pôvodné druhy živočíchov:
 - mapovanie, monitoring, skúmanie jedincov za účelom získania údajov o druhoch,
 - vykonávanie správy jedincov pochádzajúcich z voľnej prírody, ktoré sa stali majetkom štátu,
 - realizácia aktivít vyplývajúcich zo schválených programov záchrany osobitne chránených častí prírody a krajiny, programov starostlivosti o chránené druhy a vybrané druhy živočíchov a programov starostlivosti o chránené územia,
 - zber a odoberanie biologických vzoriek (srst', krv, svalovina, trus, výtery, neoplodnené vajcia a iné) z jedincov za účelom ďalších analýz potrebných pre starostlivosť o druh (genetické analýzy, sledovanie zdravotného stavu a iné),
 - zber, premiestnenie a držba uhynutých jedincov a ich vývojových štádií, ktoré boli nájdené alebo získané v rámci výskumu a iných aktivít, pre účely ďalších analýz, ako aj environmentálnej výchovy,
 - odchyt a premiestnenie nájdených hendikepovaných jedincov za účelom ich liečby, starostlivosti o ne a ich opätovné vypustenie do voľnej prírody (vrátane vkladania do hniezd), ak sú schopné samostatne prežiť vo voľnej prírode,
 - odchyt jedincov za účelom zistenia výskytu a biologicko-ekologických charakteristík druhu, ich označovanie (vrátane inštalovania telemetrických vysieláčov) a následné vypustenie do voľnej prírody,
 - realizácia záchranných transferov a reštitúcií druhov,
 - odchyt a premiestnenie jedincov z miest, kde nemajú vhodné podmienky na prežitie a ich opätovné vypustenie do voľnej prírody, odchyt jedincov a následná manipulácia s nimi pri riešení kolíznych situácií (uviaznutie jedincov a pod.),
 - odchyt a premiestnenie jedincov za účelom chovu a ich reštitúcie do lokalít, ktoré sú ich prirodzeným biotopom,
 - odchyt a premiestnenie jedincov, ktoré svojim správaním môžu negatívne ovplyvniť ďalšie jedince svojho druhu, príp. iných druhov (choré, synantropné jedince a pod.),
 - držba odchytенých jedincov v zajatí za účelom chovu, starostlivosti o ne a ich vypúšťanie do voľnej prírody,

- manažment lokalít za účelom zabezpečenia vhodných biotopových podmienok pre výskyt chránených druhov, napr. kosenie, pasenie hospodárskych zvierat, odstraňovanie náletových drevín, iné agrotechnické opatrenia,
- usmrcovanie a odstrel jedincov, ktoré závažným spôsobom ohrozujú chránené živočíchy,
- odstraňovanie sedimentov z dna alebo brehov vodných plôch, príp. vytváranie terénnych depresíí, ktoré budú slúžiť napr. ako liahniská obojživelníkov,
- kontroly a monitoring hniezd, odber hniezdneho materiálu, inštalovanie kamerového systému, opravy, prekládka alebo odstránenie hniezd, sa nachádzajú na nevhodných miestach (rušenie, nestabilita a pod.),
- budovanie, úprava a údržba hniezdných stien, inštalácia umelých hniezdných podložiek a búdok, ich prekládka, odstraňovanie, údržba a úprava,
- odoberanie druhých slabších mláďat orla skalného z voľnej prírody, ich premiestňovanie, dočasné umiestnenie v zajatí a opätovné vypustenie do voľnej prírody,
- realizácia záchranných opatrení pri zatepl'ovacích prácach a iných stavebných úpravách, vrátane úprav podkrovných priestorov na bytových domoch, ktoré spočívajú v kontrole dutých priestorov medzi panelmi a vetracími otvormi z dôvodu zisťovania výskytu jedincov živočíchov a následne vykonaním takých opatrení, ktoré by zamedzili možnosti uväznienia jedincov, realizácia iných manažmentových opatrení na zlepšenie pobytových podmienok druhov,
- ničenie a poškodzovanie bobrích hatí, hrádzí a hradov v prípadoch, keď ich výstavbou dochádza k ohrozovaniu iných chránených živočíchov alebo je nimi bobor ohrozený (výstavba na nevhodných miestach),
- akékoľvek opatrenia realizované v súvislosti s činnosťou Zásahového tímu pre medveďa hnedého, a to najmä odchyty, zraňovanie, usmrcovanie, držbu a prepravu chránených živočíchov, v súvislosti s vykonávaním kompetencie podľa § 65a ods. 5 zákona,
- oplocovanie problematických úsekov ciest, prenos jedincov cez pozemné komunikácie alebo transfery na liahniská, zakrývanie znášok, úprava a budovanie liahnísk, odchyt a premiestňovanie z nevhodných priestorov,
- odchyt bezstavovcov za účelom zistenia výskytu a identifikácie druhu; v prípade, že nie je možné jednoznačné určenie druhu priamo na mieste aj usmrcovanie jedincov (v rozsahu, ktorý nebude mať za následok zníženie celkovej početnosti populácie druhu; na jednej lokalite max. 10 jedincov z druhu),
- odchyt rýb za účelom zisťovania druhového zloženia.

Na realizáciu uvedených aktivít budú použité štandardné metódy odchyty živočíchov (napr. bezstavovce – odchyt do sietí, smýkadiel, svetelných pascí; vtáky a netopiere – odchyt do sietí s následným vypustením; cicavce – odchyt do živolových pascí; ryby – odchyt pomocou elektrického agregátu a sieťky, atď.), pri ktorých nebude dochádzať k ich zraňovaniu alebo úhynu (s výnimkou odôvodnených prípadov uvedených vyššie).

• **nepôvodné druhy živočíchov**

- aktivity smerujúce k regulácii zámerného rozširovania nepôvodných druhov, sledovanie výskytu, veľkosti populácií a spôsobu šírenia nepôvodných druhov a odstraňovanie jedincov nepôvodných druhov.

• **chránené rastliny** uvedené v prílohe č. 4 vyhlášky – aktivity smerujúce k zachovaniu a dosiahnutiu priaznivého stavu, obmedzovanie a regulovanie zásahov, ktoré môžu mať negatívny vplyv na priaznivý stav druhu, sledovanie výskytu a stavu druhu; za týmto účelom môže ísť aj o zber, rezanie, vykopávanie, držbu a prepravovanie chráneného druhu:

- realizácia aktivít vyplývajúcich zo schválených programov záchrany osobitne chránených častí prírody a krajiny, programov starostlivosti o chránené druhy rastlín a programov starostlivosti o chránené územia,
- kosenie, pasenie, mulčovanie a odstraňovanie (pokosenej) biomasy a náletových drevín, v odôvodnených prípadoch riadené vypaľovanie, v prípade potreby aj odstránenie biomasy z kosenia jej spálením v blízkosti lokality,

- úprava vodného režimu lokality na zabezpečenie vhodných podmienok pre existenciu biotopu druhu alebo zlepšenie jeho stavu,
 - realizácia záchranných transferov a reštitúcií chránených druhov,
 - zabezpečenie ochrany prirodzeného druhového zloženia ekosystémov, výrub alebo krúžkovanie drevín, ak je to potrebné na zabezpečenie priaznivého stavu druhu,
 - odstraňovanie nánosov v zazemnených častiach vodných plôch a existujúcich odvodňovacích kanálov, alebo vytváranie terénnych depresií, za účelom dosiahnutia vhodných podmienok pre existenciu druhov,
 - mapovanie, monitoring, skúmanie a držba jedincov za účelom získania údajov o druhu, zakladanie trvalých monitorovacích plôch, zakladanie porovnávacích plôch (napr. overovanie vplyvu pasenia) a pod.
 - zriadenie jednoduchých oplôtkov na ochranu biotopov a druhov, ak je riziko ich poškodzovania (napr. preháňanie dobytká v okolí, typ manažmentu rizikový pre malé populácie niektorých druhov a pod.),
 - odber diaspór *in situ* bez narušenia stability populácie, ak ide o zabezpečenie zdroja materiálu pre kultiváciu *ex situ* ako súčasť štúdia biológie druhu alebo stratégie posilnenia populácie, či repatriácie, realizácia posilnenia populácie, či repatriácie jedincov ohrozených druhov kultivovaných z odobratých diaspór.
- **biotopy národného významu a biotopy európskeho významu** uvedené v prílohe č. 1 vyhlášky
 - realizácia praktickej starostlivosti – kosenie, pasenie, mulčovanie a odstraňovanie (pokosenej) biomasy a náletových drevín, v odôvodnených prípadoch riadené vypaľovanie častí biotopu, v prípade potreby aj odstránenie biomasy z kosenia jej spálením v blízkosti lokality,
 - úprava vodného režimu lokality na zabezpečenie vhodných podmienok pre existenciu biotopu alebo zlepšenie jeho stavu,
 - zriadenie jednoduchých oplôtkov na usmernenie pastvy a nevyhnutných zariadení v súvislosti so zabezpečením organizácie pastvy,
 - zakladanie sond na hydrologický a hydrochemický monitoring najmä v mokrad'ových biotopoch, vrátane podzemných biotopov, zriaďovanie výskumných stacionárnych staníc,
 - výrub drevín, alebo krúžkovanie drevín, ak je to potrebné na zabezpečenie priaznivého stavu predmetu ochrany biotopu,
 - odstraňovanie spadnutých drevín priamo na trasách turistických značených chodníkov (spriechodnenie chodníka),
 - oplocovanie drevín alebo skupín drevín v lesných porastoch za účelom ochrany prirodzeného zmladenia pôvodných drevín v lokalitách, ktoré sú nadmerne poškodzované zverou,
 - realizácia opatrení na zabránenie šírenia a premnoženia škodcov z chránených území, v ktorých nebolo možné vykonanie náhodnej ťažby (vrátane kontroly feromónových lapačov, odkôrňovanie alebo drážkovanie),
 - mapovanie, monitoring a skúmanie biotopov a ich druhov za účelom získania údajov o nich, zakladanie trvalých monitorovacích plôch, zakladanie porovnávacích plôch (napr. overovanie vplyvu pasenia) a pod.,
 - prelet lietajúceho zariadenia, ktorého výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou, napr. dronov, v súvislosti s monitoringom stavu biotopov alebo kontroly,
 - odber nerastov, chemickej alebo mechanickej výplne v jaskyniach za účelom ďalšieho monitoringu alebo výskumu,
 - zriaďovanie výskumných a monitorovacích staníc a plôch v jaskyniach a umiestnenie s tým súvisiacich technických zariadení.

Použité metódy na zabezpečenie ochrany a starostlivosti o chránené rastliny a biotopy európskeho významu a biotopy národného významu:

Kosenie, pasenie a mulčovanie sa bude vykonávať len na nelesných biotopoch podľa zaťaženia, ktoré vyžaduje konkrétny biotop (napr. v zmysle niektorých agro-environmentálnych schém programu rozvoja vidieka). Počíta sa aj s obnovným manažmentom, kedy je potrebné jednorazovo odstrániť sukcesné dreviny z nelesných biotopov, príp. pomulčovať.

Vypalovanie bude využiteľné len v odôvodnených prípadoch, na stanovištiach, kde je vytvorenie podmienok pre tradičný spôsob starostlivosti len problematicky realizovateľné inými spôsobmi. Zásah bude realizovaný za rešpektovania iných ustanovení legislatívnych predpisov a v období, kedy bude minimalizované riziko nepriaznivého ovplyvnenia populácií druhov živočíchov.

Transfery chránených druhov sú nutné v dôsledku ich bezprostredného ohrozenia (napr. výstavbou, realizáciou banskej činnosti, rozširovaním komunikácií a pod.) alebo potreby posilnenia existujúcich populácií a reštitúcie pre ich návrat do pôvodných biotopov. Tieto aktivity budú vykonávané najšetrnejším spôsobom (minimálny zásah do vegetačného krytu). Transfer rastlín bude vykonávaný v čase, kedy je úspešnosť prenosu najvyššia, prednostne mimo kvitnutia, teda na konci vegetačného obdobia alebo na začiatku (na jeseň resp. na jar). Môže sa jednať o prenos celých rastlín alebo ich častí (diaspór), ktoré budú umiestňované na lokality, kde je predpoklad ich ujatia a dlhodobého prežívania. V prípade záchranných transferov budú premiestnené všetky jedince (diaspóry), v prípade reštitúcií len nevyhnutný počet jedincov (diaspór) tak, aby sa neohrozila existujúca populácia. Transfer bude realizovaný vykopávaním (zberom) a následným zasadením (zasiatím) na pripravenú lokalitu.

Zber rastlín na determináciu druhov sa bude uskutočňovať len v nevyhnutných prípadoch, keď pôjde o problematický taxón (max. 3 jedince z jednej lokality).

- **nepôvodné druhy rastlín**

- aktivity smerujúce k regulácii rozširovania nepôvodných druhov, sledovanie výskytu, veľkosti populácií a spôsobu šírenia nepôvodných druhov a odstraňovanie nepôvodných druhov.

O spôsoboch **odstraňovania nepôvodných druhov** rastlín rozhodujú najmä spôsoby ich rozmnožovania (vegetatívne, generatívne, alebo obojaké), početnosť na lokalite (výskyt jednotlivý, skupinový, masový, monokultúra), charakter a situovanie stanovišťa (najmä sklon terénu, blízkosť toku, druh pozemku), ohrozenosť a veľkosť lokality ako i ďalšie biologické vlastnosti druhu. Z mechanických metód sa bude využívať najmä vytrhávanie, vykopávanie, sekanie, orezávanie súplodí, kosenie, príp. zakrývanie fóliou. Pri veľkoplošnom rozšírení sa bude využívať kombinácia mechanickej a chemickej metódy. Chemická metóda sa bude využívať hlavne na odstraňovanie regenerujúcich sa rastlín po ich mechanickom ničení počas vegetačného obdobia (od jari do jesene), pri rešpektovaní bezpečnostných pravidiel s cieľom minimalizovať negatívny vplyv na okolité biotopy a druhy.

Ministerstvo podľa § 29 ods. 1 písm. c) a § 40 ods. 1 zákona určuje, že uvedené činnosti

- sú preukázateľne nevyhnutné na zabezpečenie starostlivosti o chránené územia a ich ochranné pásma,
- sú potrebné na zabezpečenie starostlivosti o chránené druhy, vybrané druhy živočíchov a ich biotopy.

Toto určenie nenahrádza povolenia a súhlasy potrebné podľa iných právnych predpisov.

Uvedené činnosti budú realizované zamestnancami ŠOP SR, ako aj inými osobami a subjektmi pod dohľadom ŠOP SR v zmysle osobitných zmluvných a dohodových vzťahov, kde budú určené ďalšie podmienky. Činnosti budú realizované na území celého Slovenska. O realizácii uvedených aktivít, najmä o počte odchytých jedincov chránených druhov živočíchov z voľnej prírody vrátane miesta a času ich odchytu a spôsobe naloženia s nimi bude ŠOP SR každoročne informovať ministerstvo.

Toto určenie platí do 31. decembra 2028.

S pozdravom

Mgr. Ján Drotár
riaditeľ odboru